

राज्यातील सर्व “क” व “ड” वर्ग
महानगरपालिका सर्व नगर परिषदा व
नगरपंचायती यांच्या हद्दीतील मालमत्तांचे GIS
आधारीत सर्वेक्षण व मॅपिंग करण्याची योजना
योजनांतर्गत योजना म्हणून राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एनयुएलएम-२०१७/प्र.क्र.४ /नवि-२०

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक:-१२ जून, २०१७.

वाचा :- शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्र. सुसंके-२०१५ / प्र.क्र.१२९ / का.१४२६,
दिनांक २८.०४.२०१६

प्रस्तावना:-

जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर देशामध्ये नागरीकरणाच्या प्रक्रियेमध्ये सातत्याने वाढ होत आहे. देशामधील इतर राज्यांच्या तुलनेत राज्यातील नागरीकरणाचे प्रमाण व नागरीकरणाच्या वाढीचे प्रमाण सर्वात जास्त आहे.

२. भारतीय राज्य घटनेमध्ये करण्यात आलेल्या ७४ व्या घटना दुरुस्तीनुसार सत्तेचे विकेंद्रीकरणाच्या धोरणानुसार नागरी स्थानिक संस्थांना स्वायत्तता देण्यात आली आहे. या स्थानिक संस्थांना देण्यात आलेली स्वायत्तता टिकून राहण्याकरीता या संस्था आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण व सक्षम असणे आवश्यक आहे. आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण होण्याकरीता या स्थानिक संस्थांनी स्वतःच्या उत्पन्नाचे स्रोत निर्माण करून त्यामध्ये सातत्याने वाढ करणे आवश्यक आहे.

३. नागरी स्थानिक संस्थांमध्ये महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायती यांचा समावेश आहे. नागरी स्थानिक संस्थांच्या उत्पन्नाच्या अनेक स्रोतापैकी मालमत्ता कर हा प्रमुख स्रोत आहे. वाढत्या नागरीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर नागरी संस्थांच्या मालमत्ता करातून मिळणाऱ्या उत्पन्नात सातत्याने वाढ होणे अभिप्रेत आहे. तथापि या नागरी स्थानिक संस्थांना मालमत्ता करापासून मिळणाऱ्या उत्पन्नात त्या प्रमाणात वाढ होत नाही. त्याची प्रमुख कारणे पुढील प्रमाणे आहेत :-

- (१) संबंधित नागरी स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व मिळकती/ मालमत्ता, मालमत्ता कराच्या व्याप्तीत आलेल्या नसणे अथवा त्यांची गणना झालेली नसणे.
- (२) संबंधित नागरी स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रातील मालमत्ताच्या मिळकतीच्या क्षेत्रावर आकारण्यात येणारा मालमत्ता कर व प्रत्यक्ष क्षेत्र यामध्ये तफावत असणे.
- (३) संबंधित नागरी स्थानिक संस्थांच्या क्षेत्रात ज्या प्रयोजनार्थ वापराकरीता मालमत्ता कराची आकारणी होते त्या व्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनार्थ प्रत्यक्षात वापर असणे.
- (४) संबंधित नागरी स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रातील मालमत्ताचे पुनर्मुल्यांकन न करणे.

५. केंद्र शासनाकडून राबविण्यात येणाऱ्या विविध पायाभूत सुविधांच्या योजनांतर्गत प्रकल्पांना मान्यता देताना संबंधित नागरी संस्थांनी GIS (Geographical Information System) पध्दतीचा अवलंब करणे व मालमत्ताकर वसुलीचे प्रमाण ९०% होण्याच्या दृष्टीकोनातून मालमत्ता विषयक सुधारणांची (Reforms) अंमलबजावणी करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. त्याचप्रमाणे राज्य शासनाकडून पायाभूत सुविधांबाबत राबविण्यात येणाऱ्या महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियाना अंतर्गत प्रकल्प मंजूर करताना मालमत्ता कराचे पुनर्मुल्यांकन करणे व मालमत्ता कराची ९०% वसुली होणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. अमृत योजनेंतर्गत मालमत्ता कराची वसुली ९०% पर्यंत न झाल्यास त्यांना प्रोत्साहनात्मक निधी मिळत नाही. राज्यातील बहुतांशी नागरी स्थानिक संस्था या सुधारणांची (Reforms) पूर्तता करित नसल्याने त्यांना पायाभूत सुविधांसाठी केंद्र व राज्य शासनाकडून आर्थिक सहाय्य मिळण्यात अडचणी येत आहेत.

६. उपरोक्त पार्श्वभूमीवर राज्यातील “क” व “ड” वर्ग महानगरपालिका, नगरपरिषद व नगरपंचायती या नागरी संस्थांमध्ये जी. आय.एस. मॅपिंग प्रणालीवर आधारीत मालमत्ता कर प्रणालीची अंमलबजावणी करण्याबाबत विभागाचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :-

उपरोक्त पार्श्वभूमीवर मंत्रिमंडळाच्या दिनांक १६.०५.२०१७ रोजी झालेल्या बैठकीत घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार नागरी स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रामध्ये जी.आय.एस. प्रणालीवर आधारीत मालमत्ता आकारणी करण्याची कर प्रणाली योजना, योजनांतर्गत योजना म्हणून राबविण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२. उपरोक्त निर्णयानुसार नागरी स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रामध्ये जी.आय.एस. प्रणालीवर आधारीत मालमत्ता आकारणी करण्याची कर प्रणाली योजना, योजनांतर्गत योजना म्हणून पुढीलप्रमाणे राबविण्यात यावी:-

- (१) नागरी स्थानिक संस्थांच्या क्षेत्राचे जी.आय.एस. प्रणाली आधारीत नकाशे एम.आर.एस.सी.ए. (MRSAC) नागपूर यांच्याकडून नियोजन विभागाने उपलब्ध करणे.
- (२) सदर नकाशांवर संस्करण करणे.
- (३) संस्करणानंतर नकाशावर आधारीत घर निहाय प्रत्यक्ष सर्वेक्षण करणे.
- (४) सर्वेक्षणाअंती माहिती संचाचे (Data base) संकलन व संस्करण करणे.
- (५) वेब बेस्ड ऑनलाईन प्रणाली व ॲप विकसित करणे.
- (६) उपरोक्त घर निहाय प्रत्यक्ष सर्वेक्षणाच्या तपशीलापैकी १५ % तपशीलाचा त्रयस्थ संस्थेकडून तपासणी करणे.
- (७) उपरोक्त (१) ते (६) अनुसार कार्यवाही झाल्यानंतर अधिनियम / नियमातील तरतुदीनुसार विहित कार्यपध्दती अनुसरून प्रत्यक्ष मालमत्ता कराची आकारणी करणे.

३. उपरोक्त प्रयोजनार्थ MRSAC कडून पुरविण्यात येणाऱ्या नकाशांच्या अनुषंगाने विभागाच्या गरजेनुसार आवश्यक असणाऱ्या वैशिष्ट्यांच्या गोषवाऱ्याची संबंधित विभागाने MRSAC कडे मागणी करावी.

४. उपरोक्त योजना योजनांतर्गत योजना म्हणून राबविण्यासाठी आवश्यक असणारा निधी नगर विकास विभागास उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या नियत व्ययातून भागविण्यात यावा.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१७०६१२११४०३०००२५ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने सांक्षारकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ज. ना पाटील)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति :-

- १) मा.विरोधी पक्षनेते, दोन्ही सभागृह, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई
- २) सर्व सन्मानीय विधानसभा / विधानपरिषद व संसद सदस्य
- ३) मा.राज्यपाल महोदय यांचे सचिव
- ४) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ५) सर्व मा.मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा.राज्य निवडणूक आयोग यांचे कार्यालय
- ७) मा.मुख्य सचिव यांचे वरीष्ठ स्वीय सहाय्यक
- ८) मा.लोकआयुक्त व उपलोकआयुक्त यांचे कार्यालय
- ९) अप्पर मुख्य सचिव, नियोजन, मंत्रालय, मुंबई
- १०) अप्पर मुख्य सचिव, वित्त, मंत्रालय, मुंबई
- ११) प्रधान सचिव, माहिती व तंत्रज्ञान, मंत्रालय, मुंबई
- १२) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग (नवि-१), मंत्रालय, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग (नवि-२), मंत्रालय, मुंबई
- १५) आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई
- १६) संचालक, महाराष्ट्र रिमोट सेन्सिंग ॲप्लिकेशन सेंटर, नागपूर
- १७) महालेखाकार (ले. व अ.), १/२, मुंबई/ नागपूर
- १८) सर्व विभागीय आयुक्त/ जिल्हाधिकारी
- १९) आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
- २०) मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा / नगरपंचायती (सर्व)
- २१) उप सचिव, वित्त / नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २२) कक्ष अधिकारी (नवि-२९), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना विनंती करण्यात येते की, सदरचा शासन निर्णय विभागाच्या नागरीकांची सनदवर प्रसिध्द करावा.
- २३) निवडनस्ती (नवि-२०).